

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

ENGLAND CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND
EDUCATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION: a collection scientific works of the International scientific conference – London, England, 2026. Issue 5

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION**». Which took place in London 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

HAR XIL TURDAGI ATOQLI OT KOMPONENTLARI VA ULARNING PAREMIOLOGIK BIRLIKLARDA QO‘LLANISHI

O‘tamurodova Mohinur Tilovmurod qizi

Termiz davlat pedagogika instituti talabasi

E-mail: mohinurotamurodova02@gmail.com

Mirzayeva Feruza

Termiz davlat pedagogika instituti o‘qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada ingliz va o‘zbek tillaridagi paremiologik birliklarda (maqollar va matallarda) uchraydigan atoqli ot komponentlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda atoqli otlarning lingvistik va madaniy funksiyalari, ularning turlari hamda tarjima jarayonidagi muammolari o‘rganiladi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, atoqli otlar tilning milliy-madaniy xususiyatlarini ifodalovchi muhim vosita hisoblanadi va ularni tarjima qilishda maxsus strategiyalar talab etiladi.

Kalit so‘zlar: Atoqli otlar, paremiologiya, maqollar, idiomalar, madaniy elementlar, tarjima, lingvokulturologiya.

Abstract: This article explores the role and types of proper noun components in paremiological units such as proverbs and idiomatic expressions in English and Uzbek languages. The study focuses on the linguistic and cultural functions of proper nouns, including their ability to reflect historical, geographical, and social aspects of a nation’s worldview. Using a qualitative and comparative approach, the research analyzes examples from both languages to identify key categories of proper nouns, such as anthroponyms, toponyms, and culturally significant names. The findings reveal that proper noun components play an essential role in conveying cultural meaning and national identity. Furthermore, the study highlights the challenges associated with translating such elements and emphasizes the importance of cultural competence in achieving accurate and meaningful translation.

Keywords: Proper nouns, paremiology, proverbs, idioms, cultural elements, translation, linguoculturology, anthroponyms, toponyms, cultural identity

KIRISH. Til o‘rganish jarayoni nafaqat grammatik va leksik bilimlarni egallashni, balki o‘rganilayotgan til madaniyatini ham chuqur anglashni talab qiladi. Ayniqsa, frazeologik birliklar, idiomalar, maqollar va matallar xalqning tarixiy tajribasi, urf-odatlar va dunyoqarashini o‘zida aks ettiradi.

Paremiologik birliklarda atoqli otlarning qo‘llanishi tilning madaniy qatlamini ochib beradi. Atoqli otlar orqali tarixiy shaxslar, geografik joylar, diniy tushunchalar va milliy obrazlar ifodalanadi. Bu esa ularni nafaqat lingvistik, balki lingvokulturologik jihatdan ham muhim tadqiqot obyektiga aylantiradi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi ingliz va o‘zbek tillaridagi maqollarda uchraydigan atoqli ot komponentlarini aniqlash, ularning turlarini tasniflash va funksional xususiyatlarini tahlil qilishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA MRTOD. Tadqiqotda sifat usuldan foydalanildi. Ma’lumotlar ingliz va o‘zbek maqollari to‘plamlari, badiiy adabiyot namunalari va frazeologik lug‘atlar

Tahlil jarayonida quyidagi bosqichlar amalga oshirildi:

1. Paremiologik birliklarni saralash
2. Ularning tarkibidagi atoqli otlarni aniqlash
3. Atoqli otlarni turlarga ajratish
4. Ularning semantik va madaniy funksiyalarini tahlil qilish

Shuningdek, qiyosiy (comparative) metod yordamida ingliz va o'zbek tillaridagi o'xshash va farqli jihatlar o'rganildi.

NATIJARLAR. Tahlil natijasida paremiologik birliklarda uchraydigan atoqli ot komponentlari bir necha asosiy guruhlarga ajratildi.

Birinchidan, antroponimlar, ya'ni shaxs nomlari keng qo'llanilishi aniqlandi. Bunday atoqli otlar orqali umumlashtirilgan inson obrazlari yoki ijtimoiy stereotiplar ifodalanadi. Masalan, ingliz tilidagi "Every Jack has his Jill" maqolida shaxs nomlari umumiy insoniy munosabatlarni ifodalaydi.

Ikkinchidan, toponimlar, ya'ni joy nomlari ham muhim o'rin egallaydi. Ular tarixiy yoki geografik ma'noni bildirib, muayyan madaniy markazni anglatadi. Masalan, "All roads lead to Rome" maqolida "Rome" markaziy kuch va yo'nalish ramzi sifatida ishlatilgan.

Uchinchidan, diniy va bibliyaviy atoqli otlar ingliz tilidagi maqollarda ko'p uchraydi. Bunday birliklar diniy rivoyatlar va qadriyatlarga asoslanadi.

To'rtinchidan, tarixiy va mifologik nomlar ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, ular orqali ramziy ma'nolar ifodalanadi. Masalan, "Achilles' heel" iborasi zaif nuqtani anglatadi.

Beshinchidan, o'zbek tilida milliy-madaniy atoqli otlar keng qo'llanilib, ular orqali milliy qahramonlar va ideal obrazlar ifodalanadi.

MUHOKAMA. Natijalar shuni ko'rsatadiki, atoqli ot komponentlari paremiologik birliklarning muhim semantik va madaniy qismini tashkil etadi. Ular orqali xalqning tarixiy xotirasi, dunyoqarashi va qadriyatlari ifodalanadi. Masalan, ingliz tilidagi "All roads lead to Rome" maqoli Rim imperiyasining tarixiy markaz sifatidagi ahamiyatini aks ettiradi. Bu maqol faqat geografik ma'noni emas, balki umumiy markazlashuv g'oyasini ham ifodalaydi. O'zbek tilidagi "Navoiydek dono" kabi iboralar esa milliy madaniyatda buyuk shaxslarning o'рни va ahamiyatini ko'rsatadi. Bu yerda atoqli ot ideal sifatlarni ifodalovchi obrazga aylangan.

Tarjima jarayonida bunday birliklar alohida e'tibor talab qiladi. Chunki atoqli otlar ko'pincha ma'lum bir madaniyatga xos bo'lib, boshqa tilga to'g'ridan-to'g'ri o'girilganda ularning ma'nosi tushunarsiz bo'lishi mumkin. Masalan, "Achilles' heel" iborasini so'zma-so'z tarjima qilish o'quvchiga tushunarsiz bo'lishi mumkin, shuning uchun uni "zaif nuqta" deb moslashtirish maqsadga muvofiqdir. Shu sababli tarjimonlar turli strategiyalardan foydalanadilar, jumladan, moslashtirish (adaptation), izohlash (explicitation) va funksional ekvivalent tanlash.

XULOSA. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, atoqli ot komponentlari paremiologik birliklarning ajralmas qismi hisoblanadi va ular tilning madaniy

xususiyatlarini aks ettiradi. Ingliz va o'zbek tillarini qiyosiy o'rganish natijasida har ikkala til ham atoqli otlardan faol foydalanishi, biroq ularning semantik va madaniy yuklari farqlanishi aniqlandi. Tarjima jarayonida atoqli otlarni to'g'ri yetkazish tarjimonning nafaqat til bilimiga, balki madaniy kompetensiyasiga ham bog'liqdir. Kelgusida bu yo'nalishda chuqurroq tadqiqotlar olib borish muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Wolfgang Mieder (2004). Proverbs: A Handbook. Westport: Greenwood Press.
2. Norrick Neal R. (1985). How Proverbs Mean: Semantic Studies in English Proverbs. Berlin: Mouton.
3. Peter Newmark (1988). A Textbook of Translation. New York: Prentice Hall.
4. Eugene Nida (1964). Toward a Science of Translating. Leiden: Brill.
5. Mona Baker (1992). In Other Words: A Coursebook on Translation. London: Routledge.
6. Susan Bassnett (2002). Translation Studies. London: Routledge.
7. Basil Hatim & Ian Mason (1997). The Translator as Communicator. London: Routledge.
8. Vladimir Dal (1984). Poslovitsy russkogo naroda. Moscow: Russkiy Yazyk.
9. Rahmatullayev, Sh. (2006). O'zbek tilining frazeologik lug'ati. Toshkent: Fan nashriyoti.
10. Yo'ldoshev, B. (2010). O'zbek paremiologiyasi asoslari. Toshkent: O'qituvchi.

